

Karolina Smętek*

DECYZJE UBEZPIECZENIOWE PRZEDSIĘBIORSTW SEKTORA MŚP Z POMORZA ŚRODKOWEGO

1. Wprowadzenie

Pomorze Środkowe stanowi obszar sąsiadujących ze sobą powiatów z województwa pomorskiego i zachodniopomorskiego, który jednocześnie wskazywany jest jako otoczenie o dużym potencjale gospodarczym. Zróżnicowana liczba przedsiębiorstw pod kątem kryterium rozmiaru wskazuje na znaczną przewagę sektora MŚP nad innymi podmiotami gospodarczymi. Każdy z nich posiada indywidualne potrzeby, wśród których można wskazać potrzebę zabezpieczenia prowadzonej działalności gospodarczej przed negatywnym skutkiem działania ryzyka.

Jednym z najpopularniejszych narzędzi walki z różnymi zagrożeniami w prowadzeniu działalności gospodarczej jest nabywanie produktów ubezpieczeniowych obejmujące ochroną życie i majątek ubezpieczonych. Każdy podmiot zainteresowany ochroną ubezpieczeniową może we własnym zakresie zadecydować o jej zakresie oraz jej rozszerzeniu, co w dużym stopniu przekłada się na cenę ubezpieczenia. Podejmowane decyzje przez podmioty sektora MŚP są uzależnione od wielu czynników, które mają ogromny wpływ na ostateczną formę nabytej ochrony ubezpieczeniowej.

Celem artykułu jest wskazanie i prezentacja zakresu podejmowanych decyzji ubezpieczeniowych przez przedsiębiorców sektora MŚP na terenie powiatów Pomorza Środkowego oraz wykazanie czynników mających największy wpływ na ich podejmowanie.

* mgr Karolina Smętek, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska,
<https://orcid.org/0000-0001-8574-0769>

2. Istota produktów ubezpieczeniowych w funkcjonowaniu przedsiębiorstw sektora MŚP

Posiadanie produktów ubezpieczeniowych przez przedsiębiorstwa stanowi ważny element minimalizowania ryzyka w cyklu życia przedsiębiorstwa, jak i wpływ na znaczną poprawę prowadzonej działalności¹. Poprzez produkt ubezpieczeniowy należy rozumieć określony zespół usług oferowanych podmiotom w ramach zawartej i opłaconej okresowej umowy ubezpieczenia z wybranym zakładem ubezpieczeń². Jak wskazuje T. Sangowski, świadczone usługi ubezpieczeniowe stanowią element usług finansowych podobnie jak usługi bankowe³, które są powszechnie realizowane i nabywane wśród podmiotów prywatnych, jak i publicznych. Podstawą zrozumienia znaczenia produktów ubezpieczeniowych jest istota odwróconego cyklu produkcji⁴ wpływającego na system realizacji usług. Wynika to z faktu, że zakłady ubezpieczeń w pierwszej kolejności osiągają przychody z opłacanych składek, a dopiero w momencie wystąpienia szkody firma ubezpieczeniowa ponosi koszty, na które składają się w głównej mierze wypłacane odszkodowania i inne świadczenia⁵. Oznacza to, że podmiot ubezpieczony osiągnie korzyść wynikającą z realizowanej usługi dopiero w sytuacji, gdy na jego osobie lub ubezpieczonym majątku realizacja ryzyka, przed którym ochronę obejmuje zawarta umowa ubezpieczenia.

Zgodnie z treścią ustawy z dnia 11 września 2015 roku o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej ubezpieczenia gospodarcze w Polsce dzieli się na dwa działy ubezpieczeń, na podstawie których zakłady ubezpieczeń oferują sprzedaż produktów ubezpieczeniowych podmiotom prywatnym i gospodarczym. Są to:

- dział I, który obejmuje ubezpieczenia na życie (osobowe);
- dział II, stanowiący pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe⁶.

¹ D. Ch. Lee, J. Wang, L. Shi, C. Wu, G. Sun, *Health insurance coverage and access to care in China*, BMC Health Services Research 22:140, 2022, s. 1.

² J. Monkiewicz., *Produkty ubezpieczeniowe – istota, cechy, rodzaje* [w:] *Podstawy ubezpieczeń tom II*, red. J. Monkiewicz, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2003, s. 21 [za:] P. Pisarewicz, A. Gierusz, P. Kowalczyk-Rólczyńska, A. Pobłocka, *Produkty ubezpieczeniowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2020, s. 16.

³ *Ubezpieczenie jako usługa* [w:] Sangowski T (red.), *Ubezpieczenia gospodarcze*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2000, s. 61.

⁴ L. Gąsioriewicz, *Finanse zakładów ubezpieczeń majątkowych. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 9.

⁵ Tamże, s. 54.

⁶ Załącznik do ustawy z dnia 11 września 2015 roku o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1130, 2140, 2328).

Ze względu na charakter podziału ubezpieczeń uwzględnionego w aktach prawnych, ustawa o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej określa, że jeden zakład ubezpieczeń nie może jednocześnie wykonywać działalności ubezpieczeniowej, o której mowa w dziale I i II ubezpieczeń gospodarczych⁷.

Powoduje to, że ubezpieczyciele sprzedający produkty stricte dedykowane ubezpieczeniowej ochronie życia muszą w swojej nazwie wyróżnić zakres działalności⁸. Umożliwia to również podmiotom gospodarczym oraz osobom fizycznym na ułatwioną identyfikację podmiotów ubezpieczeniowych przed zawarciem stosownej umowy ubezpieczeniowej. W ramach prowadzonej działalności i oferowanych usług ubezpieczeniowych dedykowanych podmiotom gospodarczym należy wyróżnić dwie możliwości wyboru produktu ubezpieczeniowego przez ubezpieczającego:

- wariant ochrony podstawowy;
- wariant ochrony rozszerzony⁹.

Poprzez pierwszą wyróżnioną opcję należy rozumieć produkt ubezpieczeniowy, który w zależności od przedmiotu lub osób objętych ochroną będzie realizował minimalne (podstawowe) potrzeby ubezpieczeniowe¹⁰. Wariant rozszerzony ubezpieczenia, oprócz ochrony zawartej w opcji podstawowej, pozwala podmiotom na zwiększenie zakresu nabywanej usługi za wniesionej dodatkowej opłaty¹¹. Ze względu na różnice w preferencjach ubezpieczeniowych podmiotów gospodarczych, sposobu ich funkcjonowania i zakresu oferowanych ubezpieczeń, cena produktu ubezpieczeniowego ustalana jest w sposób indywidualny dla każdego podmiotu ubezpieczającego¹².

⁷ Art. 9, ust. 1 Ustawy z dnia 11 września 2015 roku o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1130, 2140, 2328).

⁸ Art. 9, ust. 2 Ustawy z dnia 11 września 2015 roku o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1130, 2140, 2328).

⁹ Informacja dostępna na stronach internetowych i w ogólnych warunkach ubezpieczeń zakładów ubezpieczeń w Polsce, przykład: *Ubezpieczenie NNW* https://www.allianz.pl/pl_PL/dla-ciebie/samochod/nnw.html (dostęp: 30.01.2023 r.).

¹⁰ *Czym różni się ubezpieczenie podstawowe od ubezpieczenia dodatkowego i ubezpieczenia uzupełniającego, wymienionych w treści umowy Generalnej OC zawartej przez KIDP?* -https://www.kidp.pl/strona/302_czym_rozni_sie_ubezpieczenie_podstawowe_od_ubezpieczenia_dodatkowego_i_ubezpieczenia_uzupelniajacego (dostęp: 30.01.2023 r.).

¹¹ Przykładowy opis wariantu rozszerzonego ubezpieczenia: <https://www.uniq.pl/ubezpieczenie-zdrowotne/> (dostęp: 30.01.2023 r.).

¹² *Funkcjonowanie zakładu ubezpieczeń* [w:] *Ubezpieczenia*, red. W. Ronka-Chmielowiec, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2016, s. 155.

Zgodnie z treścią literatury przedmiotu oraz praktycznego funkcjonowania produktów ubezpieczeniowych należy zauważyć, że podmioty prowadzące działalność gospodarczą mogą nabyć produkty wyłącznie dedykowane przedsiębiorstwom¹³. Osoby fizyczne mogą nabyć ochronę typowo oferowaną jednostkom, które nie prowadzą działalności gospodarczej¹⁴.

Spośród produktów ubezpieczeniowych opracowanych dla podmiotów gospodarczych, w tym w sektorze MŚP należy wyróżnić następujące ubezpieczenia zaliczane do grupy produktów określanych również jako korporacyjne¹⁵:

- ubezpieczenie od prac budowlano-montażowych;
- ubezpieczenie mienia w transporcie;
- ubezpieczenie od utraty zysku;
- ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej charakterystyczne dla profilu prowadzonej działalności (w tym zawodowe);
- grupowe ubezpieczenia zdrowotne dla pracowników;
- gwarancje ubezpieczeniowe;
- ubezpieczenie mienia, maszyn i sprzętu będącego we własności prowadzonej działalności gospodarczej¹⁶;
- ubezpieczenia komunikacyjne, jeżeli przedsiębiorstwo posiada pojazdy mechaniczne¹⁷.

Szeroki zakres produktów ubezpieczeniowych pozwala przedsiębiorcom na uzyskanie wysokiego poziomu ochrony ubezpieczeniowej w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą.

W Polsce w 2022 roku funkcjonowało 53 zakładów ubezpieczeń, z czego 24 oferowało sprzedaż produktów ubezpieczeniowych w dziale I, zaś 29 produkty obejmujące pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe¹⁸. Spośród omawianych działów najwyższe udziały w sprzedaży na polskim rynku ubezpieczeń gospodarczych wykazały zakłady ubezpieczeń przedstawione w tabeli 1.

¹³ *Instytucja ubezpieczenia* [w:] *Ubezpieczenia*, red. W. Ronka-Chmielowiec, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2016, s. 38.

¹⁴ Tamże, s. 38.

¹⁵ P. Pisarewicz, A. Gierusz, P. Kowalczyk-Rólczyńska, A. Pobłocka, *Produkty ubezpieczeniowe...*, op.cit., s. 25.

¹⁶ <https://www.broker.andiw.pl/ubezpieczenia-korporacyjne/> (dostęp: 30.01.2023 r.).

¹⁷ <https://www.ergohestia.pl/korporacja/oferta/> (dostęp: 30.01.2023 r.).

¹⁸ Komisja Nadzoru Finansowego, *Biuletyn Kwartalny, Rynek ubezpieczeń 3/2022. Część A – Informacje o zakładach ubezpieczeń*, 01 grudnia 2022.

Tabela 1. Wykaz zakładów ubezpieczeń z najwyższym udziałem sprzedaży na rynku ubezpieczeń w Polsce w kolejności malejącej

Kolejność malejąco	Dział I	Dział II
1.	PZU Życie S.A.	PZU S.A.
2.	AVIVA TUnŻ S.A.	STU Ergo Hestia S.A.
3.	Nationale-Nederlanden TUnŻ S.A.	TUiR Warta S.A.
4.	TUnŻ Warta S.A.	UNIQA TU S.A.
5.	Compensa TU na Życie S.A. Vienna Insurance Group	TUiR ALLIANZ Polska S.A.

Źródło: Komisja Nadzoru Finansowego, *Biuletyn Kwartalny, Rynek ubezpieczeń 3/2022. Część A – Informacje o zakładach ubezpieczeń*, 01 grudnia 2022.

W przypadku grupy kapitałowej PZU S.A., która jest aktualnym liderem rynkowym w obu działach ubezpieczeń gospodarczych, co wynika z szerokiego zakresu oferowanych usług ubezpieczeniowych, podmioty prowadzące działalność gospodarczą mogą nabyć produkty ubezpieczeniowe w następującym zakresie:

- ubezpieczenie na życie i zdrowie oraz ubezpieczenia grupowe, które obejmują wsparcie medyczne dla pracowników i pracodawcy¹⁹;
- ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW)²⁰;
- ubezpieczenia komunikacyjne obejmujące szeroki zakres ochrony (transport lądowy, powietrzny, wodny, krajowy, międzynarodowy) – łącznie 20 produktów ubezpieczeniowych²¹;
- ubezpieczenia majątku firmy (od ryzyka w różnych wariantach, ochrona sprzętu elektronicznego, maszyn i sprzętu produkcyjnego, utrata zysku, ryzyka budowlano-montażowego w różnych wariantach) – łącznie 15 produktów ubezpieczeniowych²²;
- ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej (ogólne, zawodowe, komunikacyjne) – łącznie 42 produkty ubezpieczeniowe²³;

¹⁹ *Na życie i zdrowie pracowników* – <https://www.pzu.pl/dla-firm-i-pracownikow/zycie-i-zdrowie-pracownikow> (stan na: 30.01.2023 r.).

²⁰ Tamże.

²¹ *Majątek firmy i OC* – <https://www.pzu.pl/dla-firm-i-pracownikow/majatek-firmy-i-oc> (dostęp: 30.01.2023 r.).

²² Tamże.

²³ Tamże.

- ubezpieczenia inwestycyjne (15 produktów), finansowe i gwarancje ubezpieczeniowe (9 produktów) oraz ubezpieczenia stanowiące programy emerytalne (4 produkty)²⁴.

Analizując powyższe produkty oferowane przez dwa przedsiębiorstwa ubezpieczeniowe można zauważyć szeroki zakres możliwości podejmowania decyzji ubezpieczeniowych przez podmioty gospodarcze. Znając ryzyko w prowadzonej działalności gospodarczej oraz liczne aspekty związane z jej funkcjonowaniem przedsiębiorcy mogą według własnych preferencji i możliwości finansowych dobrać odpowiedni pakiet ochrony od wybranego zakładu ubezpieczeń, który w pełni zrealizuje oczekiwania i potrzeby ochrony prowadzonej działalności gospodarczej.

3. Gospodarcza charakterystyka Pomorza Środkowego

Zgodnie z podziałem administracyjnym wprowadzonym na początku 1999 roku, Polska składa się z 16 województw²⁵. Zostały one utworzone z 49 województw, które funkcjonowały na mocy podziału administracyjnego z 1975 roku²⁶. Zaistniała reforma wprowadziła również podział na gminy, bez uwzględnienia powiatów²⁷. Od wielu lat spekuluje się na temat utworzenia nowego województwa, określanego jako województwo środkowopomorskie. Poprzez Pomorze Środkowe należy rozumieć tereny dwóch byłych województw: koszalińskiego i słupskiego²⁸. W ich skład aktualnie wchodzi następujące powiaty:

- na terenie województwa zachodniopomorskiego: Koszalin, koszaliński, szczeciński, kołobrzeski, białogardzki, sławieński, świdwiński, drawski, wałecki;
- na terenie województwa pomorskiego: Słupsk, słupski, bytowski, człuchowski²⁹.

²⁴ *Finanse i inwestycje firmy* - <https://www.pzu.pl/dla-firm-i-pracownikow/finanse-i-inwestycje-firmy> (dostęp: 30.01.2023 r.).

²⁵ I. Jaźwiński, *Organizacja terytorialna państwa jako czynnik kształtujący ramy dla rozwoju regionalnego*, Europa Regionum Tom XXIV, 2015, s. 314.

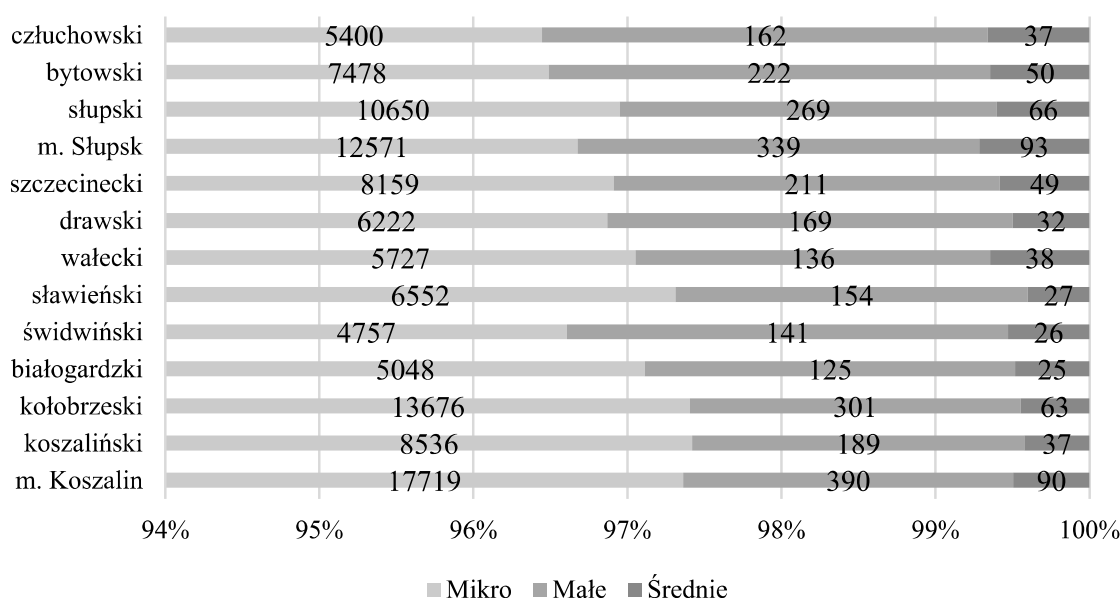
²⁶ P. Swaniewicz, *Ocena podziału terytorialnego państwa z uwzględnieniem efektywności funkcjonowania urzędów organów jednostek samorządu terytorialnego – wnioski i rekomendacje. Raport przygotowany na zlecenie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji*, Uniwersytet Warszawski, s. 3.

²⁷ Tamże, s. 3.

²⁸ M. Jasiulewicz, A. Suszyński, *Pomorze Środkowe – region zmarginalizowany w obecnym podziale administracyjnym*, Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych, Wydawnictwo Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2017, s. 40.

²⁹ Partacz Cz., *Samorządność czy wolontaryzm centrali? Walka społeczności koszalińsko-słupskiej o utworzenie województwa środkowopomorskiego* [w:] *Rocznik Koszaliński nr 33*, Koszalińska Biblioteka Publiczna, Koszalin 2005, s. 107-108.

Niektóre źródła literatury wskazują, że do obszaru Pomorza Środkowego zaliczane są również inne powiaty znajdujące się na terenie województwa pomorskiego, którymi są powiat chojnicki oraz lęborski³⁰. Na terenie Pomorza Środkowego zauważalny jest zróżnicowany poziom tworzenia działalności gospodarczej w sektorze MŚP pod względem rozmiaru, których rozkład w poszczególnych powiatach przedstawiono na rysunku 1.

Rys. 1. Procentowy rozkład liczby przedsiębiorstw pod względem rozmiaru na terenie Pomorza Środkowego

Źródło: *Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – Podmioty wg klas wielkości*, Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, dane opracowane dla roku 2021 (dostęp: 23.02.2023).

Na podstawie zebranych danych zauważalna jest znaczna przewaga w liczbie utworzonych mikroprzedsiębiorstw, które w każdym z powiatów Pomorza Środkowego przekraczają 96% struktury sektora MŚP. Należy zauważyć, że łączna liczba przedsiębiorstw na terenie powiatów województwa zachodniopomorskiego jest blisko dwukrotnie wyższa niż w powiatach należących do województwa pomorskiego.

³⁰ Szafraniec-Siluta E., *Aktywa rzeczowe oraz źródła ich finansowania w przedsięwzięciach rolniczych Pomorza Środkowego* [w:] Zawadzka D., Sobiech J. (red.) *Wzrost i alokacja aktywów finansowych i rzeczowych rolników (przedsiębiorstw rolnych i gospodarstw domowych) Pomorza Środkowego*, Wydawnictwo Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2014, s. 17.

Zgodnie z danymi publikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny i przyjętym kryterium największej liczby przedsiębiorstw prowadzących wyznaczony zakres działalności, na terenie Pomorza Środkowego należy wyróżnić trzy rodzaje działalności wykazywanej zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności wprowadzonej w 2007 roku (PKD 2007)³¹. Są to: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 10 powiatów (Koszalin, koszaliński, sławieński, drawski, wałecki, świdwiński, szczecinecki, Słupsk, słupski, człuchowski), budownictwo – 2 powiaty (białogardzki, bytowski), działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi – 1 powiat (kołobrzeski)³². W przypadku klasyfikacji działalności, w której wykazuje się najmniejszą liczbę przedsiębiorstw wykazano, że są to: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną do układów klimatyzacyjnych – 4 powiaty (Koszalin, drawski, słupski, kołobrzeski), górnictwo i wydobywanie – 8 powiatów (koszaliński, białogardzki, sławieński, wałecki, świdwiński, szczecinecki, Słupsk, człuchowski), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne – 2 powiaty (bytowski, słupski)³³. Powyższe dane stanowią ważne informacje dla zakładów ubezpieczeń, których zadaniem jest zapewnienie skutecznego narzędzia zarządzania ryzykiem dla podmiotów MŚP, dzięki którym będą mogły podjąć stosowne decyzje ubezpieczeniowe ważne z perspektywy zabezpieczenia własnej działalności.

4. Materiał i metodyka badań

W ramach przeprowadzonych badań nad decyzjami ubezpieczeniowymi podejmowanymi przez przedsiębiorców prowadzących działalność w sektorze MŚP na terenie Pomorza Środkowego wykorzystano metodę doboru celowego. Do badanych podmiotów w terminie luty-marzec 2022 roku zostało rozesłanych 150 ankiet. W odpowiedzi otrzymano zwrot 142 ankiet (94,67% przekazanych kwestionariuszy) spełniających wszystkie wymogi do przeprowadzenia analizy. Ankieta badawcza zawierała pytania zamknięte jednokrotnego i wielokrotnego wyboru, które dotyczyły: 1) posiadanych produktów ubezpieczeniowych, 2) czynników, które wpłynęły na wybór ochrony ubezpieczeniowej, 3) zadowolenia z posiadanej ochrony ubezpieczeniowej, 5) możliwości rozszerzenia ochrony ubezpieczeniowej i 6) przyczyny braku rozszerzeń ochrony, 7) oceny możliwości pojawienia

³¹ *Polska Klasyfikacja Działalności (PKD 2007)*, https://stat.gov.pl/Klasyfikacje/doc/pkd_07/pkd_07.htm (dostęp: 02.02.2022).

³² Dane REGON i GUS (31.12.2021) opracowane przez portal www.polskawliczbach.pl (dostęp: 02.02.2023 r.).

³³ Tamże (dostęp: 02.02.2023 r.).

się nowego produktu ubezpieczeniowego oraz 9) wskazania głównych problemów rozwoju rynku ubezpieczeń dedykowanych podmiotom sektora MŚP. W przypadku pytań dotyczących zadowolenia z posiadanej ochrony oraz możliwości pojawienia się nowego produktu ubezpieczeniowego wystosowano prośbę o wskazanie ewentualnych przyczyn niezadowolenia oraz podania oczekiwanego zakresu ochrony (pytanie 4 i 8).

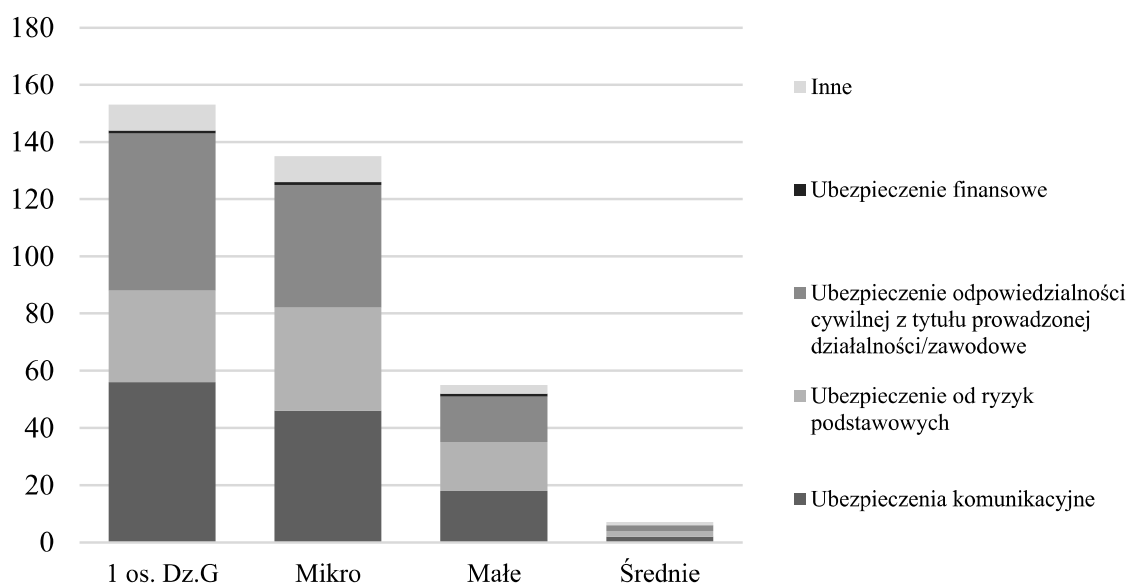
W grupie 142 badanych podmiotów z sektora MŚP 72 przedsiębiorstwa to jednoosobowe działalności gospodarcze, 50 podmiotów to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 5 osób, 18 przedsiębiorstw są podmiotami małymi zatrudniającymi maksymalnie 50 osób, zaś 2 zatrudniają do 250 osób. Pod względem roku założenia działalności gospodarczej największa liczba przedsiębiorstw rozpoczęła swoją działalność w latach 2000-2009 (48 podmiotów) i w latach 2010-2019 (46 podmiotów); 30 przedsiębiorstw zostało utworzonych w latach 1990-1999, 12 w latach 1980-1989, natomiast 3 podmioty powstały w latach 2020-2022. Biorąc pod uwagę profil prowadzonej działalności gospodarczej zgodnie z klasyfikacją PKD 2007 ustalono, że najwięcej podmiotów funkcjonuje w zakresie:

- handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 25 przedsiębiorstw;
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 24 przedsiębiorstwa;
- pozostała działalność usługowa – 20 podmiotów.

Pozostały zakres działalności to: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (8), Przetwórstwo przemysłowe (1), budownictwo (15), transport i gospodarka magazynowa (10), działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (17), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (12), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (2), działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (2), edukacja (1) oraz działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (5). Wśród badanych przedsiębiorstw 5 podmiotów prowadziło działalność w zakresie dwóch profili PKD, zaś jeden w obszarze trzech. W badaniu ankietowym uwzględniono fakt, że działalność gospodarcza może być prowadzona na terenie szerszym niż jeden powiat. Spośród 142 podmiotów 113 prowadziło działalność w obszarze jednego powiatu, 14 na terenie dwóch, zaś 15 przedsiębiorstw w obszarze 3 i więcej powiatów. Najwięcej podmiotów działa na terenie powiatu koszalińskiego (67), miasta Koszalin (65), powiatu kołobrzeskiego (65) i białogardzkiego (19). Osiem badanych podmiotów prowadzi działalność na terenie powiatu świdwińskiego, po 3 podmioty w powiatach: sławieński, drawski, szczecinecki oraz po jednym przedsiębiorstwie w powiecie wałeckim i bytowskim. Żaden z badanych podmiotów nie prowadzi działalności na terenie powiatu słupskiego, miasta Słupsk oraz powiatu człuchowskiego.

5. Wyniki badań

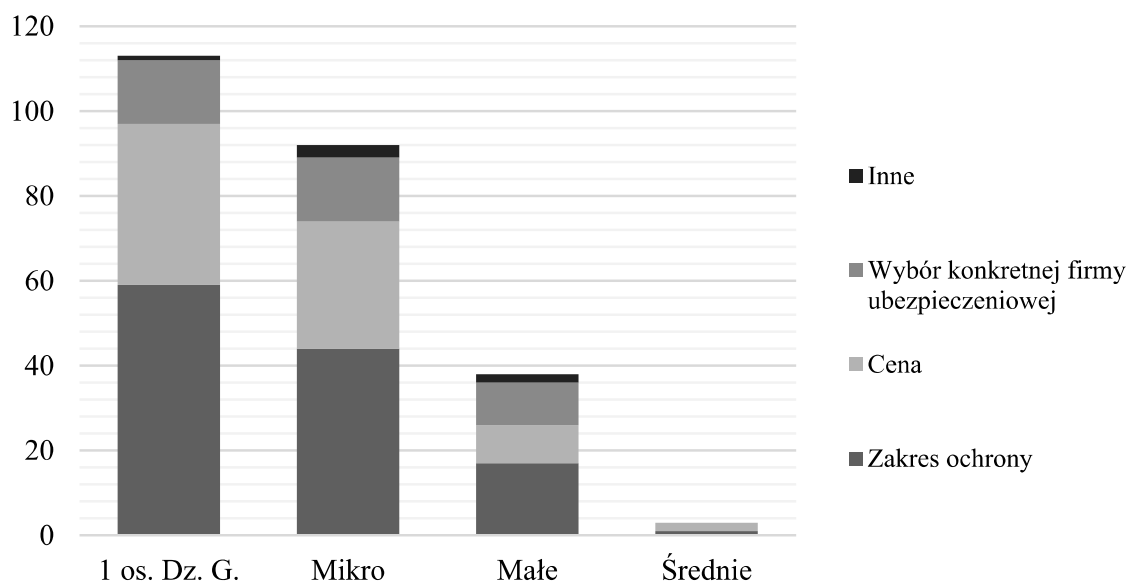
Na podstawie rysunku 2 można odczytać informacje, że spośród najczęściej wybieranych produktów ubezpieczeniowych badane podmioty wskazały kolejno ubezpieczenia komunikacyjne (122 odpowiedzi), ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zawodowe i wynikające z prowadzonej działalności gospodarczej (116) oraz ubezpieczenia majątku od ryzyka podstawowego, tj. ognia i zalania (87). Zauważono, że 46% odpowiedzi dotyczącej ubezpieczeń komunikacyjnych wskazały jednoosobowe działalności gospodarcze, w przypadku ubezpieczeń od ryzyka podstawowego 41% odpowiedzi do mikroprzedsiębiorcy do 5 osób zatrudnionych, zaś w przypadku OC zawodowego 47% udzielonych odpowiedzi to ponownie jednoosobowe działalności gospodarcze. Najmniej wybieranymi produktami są ubezpieczenia finansowe oraz inne ubezpieczenia, jak np. rolne i NNW pracowników. Należy zauważyć, że najczęściej wybierane produkty w dużym stopniu zaliczane są do obowiązkowych ubezpieczeń gospodarczych (OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, obowiązkowe OC zawodowe) co powoduje, że przedsiębiorcy spełniający warunki do nabycia wskazanej ochrony są zobligowani do nabycia wskazanej ochrony ubezpieczeniowej.

Rys. 2. Najczęściej wybierane produkty ubezpieczeniowe przez przedsiębiorców sektora MŚP z Pomorza Środkowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych w ankiecie wyników badań.

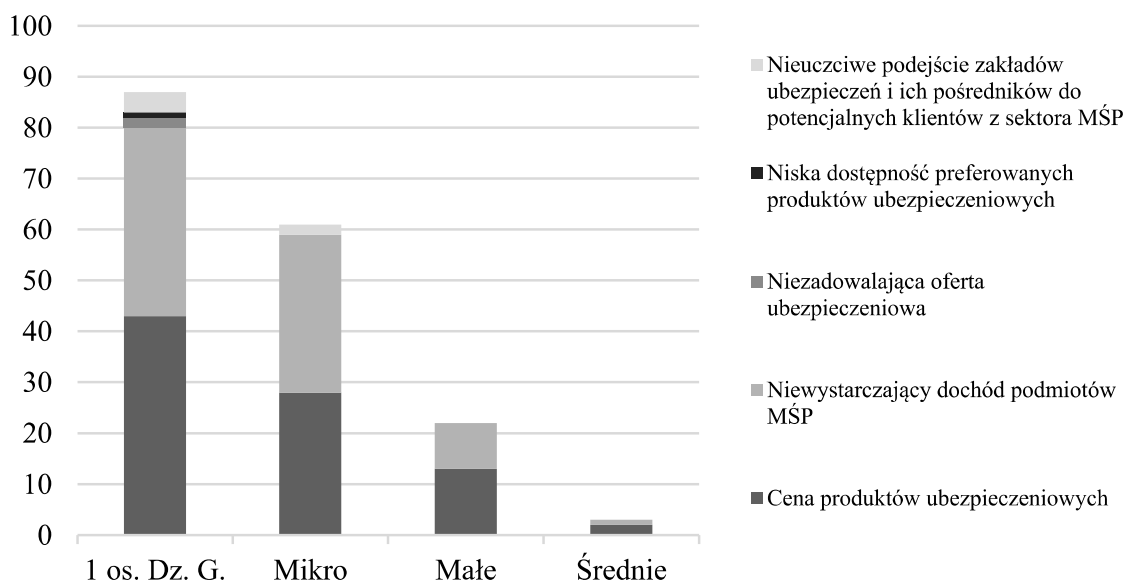
Następne pytanie dotyczyło głównych przesłanek, jakimi kierowali się przedsiębiorcy przy nabyciu ochrony ubezpieczeniowej, co przedstawiono na rysunku 3. Łącznie uzyskano 246 odpowiedzi. Zgodnie z ich rozkładem decyzje ubezpieczeniowe najczęściej podejmowano pod kątem zakresu ochrony (121 odpowiedzi), zaś w drugiej kolejności pod względem cen nabywanych ubezpieczeń (79 odpowiedzi). Wybór konkretnej firmy ubezpieczeniowej (40 odpowiedzi) i inne przesłanki (wskazano posiadanie profesjonalnego agenta ubezpieczeniowego – 6 odpowiedzi) stanowiły poboczne motywy dokonanego wyboru.

Rys. 3. Głównej przesłanki nabywania ochrony ubezpieczeniowej przez przedsiębiorców sektora MŚP z Pomorza Środkowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych w ankiecie wyników badań.

Ostatnie pytanie wielokrotnego wyboru dotyczyło wskazania największych problemów w rozwoju rynku ubezpieczeń dla sektora MŚP. Na uzyskane 174 odpowiedzi 87 dotyczyło ceny produktów ubezpieczeniowych (z czego 49% odpowiedzi to jednoosobowe działalności gospodarcze, a 32% to mikroprzedsiębiorcy do 5 pracowników), zaś 78 odpowiedzi wskazuje na niewystarczające dochody podmiotów z sektora MŚP. Należy zwrócić uwagę, że w przypadku problemu dotyczącego nieuczciwego podejścia zakładów ubezpieczeń i ich pośredników do potencjalnych klientów jest trzecią w kolejności odpowiedzią badanych podmiotów, z czego wszystkie (6 odpowiedzi), zostały udzielone przez najmniejszych przedsiębiorców. Zaistniała sytuacja, mimo małej liczby odpowiedzi, powinna stanowić istotny sygnał dla zakładów ubezpieczeń do zmian w podejściu do obsługi podmiotów w sektorze MŚP.

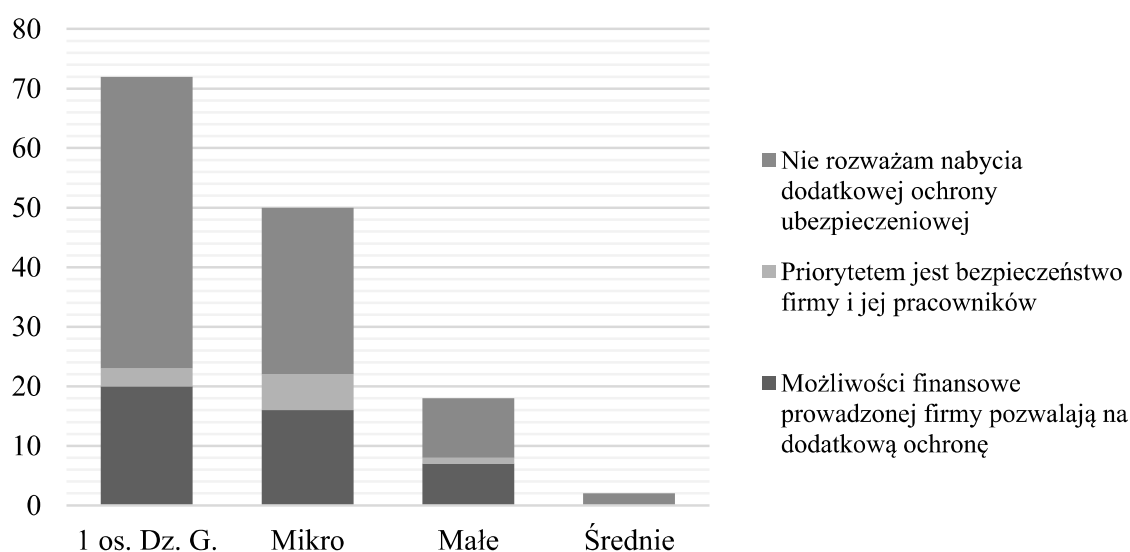

Rys. 4. Największe problemy w rozwoju rynku ubezpieczeń sektora MŚP według przedsiębiorców sektora MŚP z Pomorza Środkowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych w ankiecie wyników badań.

W kolejnych dwóch pytaniach zapytano przedsiębiorców, czy aktualnie posiadana ochrona ubezpieczeniowa spełnia ich oczekiwania. Na 142 ankiety 139 przedsiębiorców wskazało, że są zadowoleni z posiadanej ochrony ubezpieczeniowej. Trzy badane podmioty zaznaczyły, że ich potrzeby ubezpieczeniowe nie zostały zaspokojone, przy czym uzyskano informację o jednej przyczynie zaistniałej sytuacji, jaką jest zbyt mała liczba ubezpieczeń zdrowotnych na rynku ubezpieczeń w Polsce. W przypadku drugiego pytania zapytano, czy według przedsiębiorców istnieje szansa na pojawienie się nowego produktu ubezpieczeniowego dla sektora MŚP, na 142 ankiety otrzymano 141 odpowiedzi uznających, że nowy produkt nie pojawi się na rynku ubezpieczeń. Podmiot, który wskazała odpowiedź „tak” nie podał oczekiwanego zakresu ochrony ubezpieczeniowej.

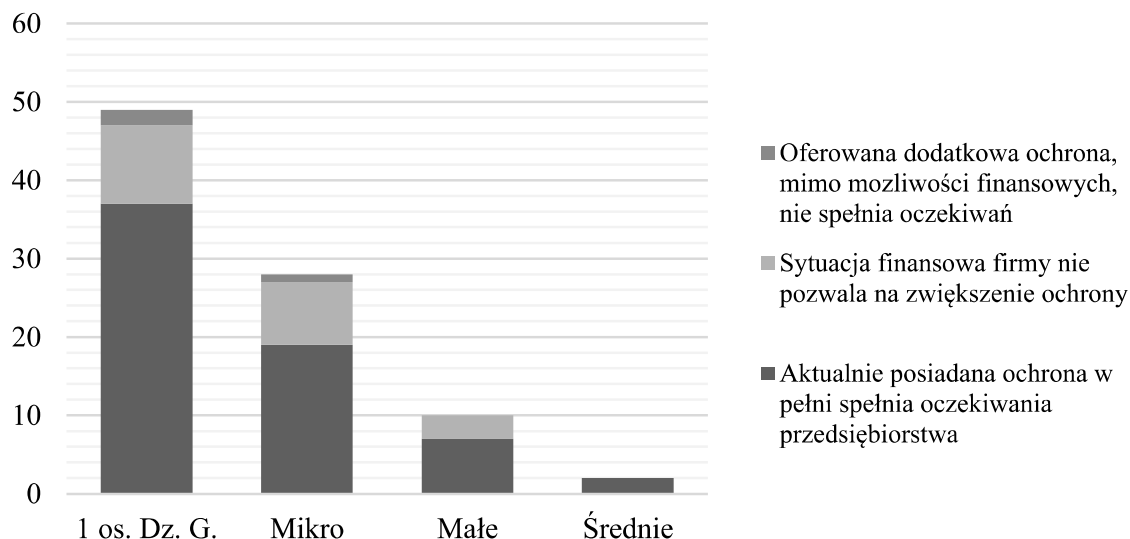
Jednym z najistotniejszych pytań skierowanych do badanych podmiotów było pytanie dotyczące możliwości rozszerzenia ochrony ubezpieczeniowej oraz przesłanek, którymi się kierują. Pytanie było jednokrotnego wyboru i wykazano, że na 142 odpowiedzi wskazano, że 42 badane podmioty posiadają finansowe możliwości rozszerzenia ochrony, zaś dla 10 przedsiębiorstw najważniejsze jest bezpieczeństwo firmy, przez co kierują się ku rozszerzeniu ochrony.

Rys. 5. Przegląd przesłanki rozszerzenia ochrony ubezpieczeniowej według przedsiębiorców sektora MŚP z Pomorza Środkowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych w ankiecie wyników badań.

Należy zauważyć, że zdecydowana większość badanych podmiotów (89) nie rozważa nabycia dodatkowej ochrony ubezpieczeniowej. Jako główne przyczyny wskazano spełniającą oczekiwania aktualnie posiadana ochrona ubezpieczeniowa (65), sytuacja finansowa przedsiębiorstwa niepozwalająca na zwiększenie ochrony (21) oraz niespełniająca oczekiwań oferta rozszerzająca mimo możliwości finansowych (3).

Rys. 6. Przyczyny nie rozszerzenia ochrony ubezpieczeniowej według przedsiębiorców sektora MŚP z Pomorza Środkowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych w ankiecie wyników badań.

Powyższe pytania umożliwiają przeprowadzenie dwóch badań niezależności między rozmiarem przedsiębiorstwa a przyczyną nierozszerzania ochrony ubezpieczeniowej oraz między rokiem założenia działalności a podjętą decyzją co do rozszerzenia ochrony. Do badania wykorzystano test chi-kwadrat Pearsona, przy którym przyjęto stopień istotności na poziomie $\alpha = 0,05$. Do pierwszego badania sformułowano następujące hipotezy badawcze:

H_0 : rozmiar przedsiębiorstwa a przyczyna nierozszerzania ochrony ubezpieczeniowej są niezależne;

H_1 : rozmiar przedsiębiorstwa a przyczyna nierozszerzania ochrony ubezpieczeniowej nie są niezależne.

Podkreślone wartości liczbowe oznaczają liczebności teoretyczne, które wyznaczają rozkład niezależny analizowanych zmiennych. Wartości zaznaczone kursywą przedstawiają rozbieżności pomiędzy liczebnościami empirycznymi i teoretycznymi składające się na statystykę chi kwadrat, która jest ogólną miarą rozbieżności:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^k \sum_{j=1}^r \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}},$$

gdzie:

- O_{ij} – to liczba odpowiedzi udzielonych w danym aspekcie przez wybrany podmiot (liczebność obserwowana);
- E_{ij} – oszacowana liczebność oczekiwana w przeprowadzonych badaniach przy założeniu niezależności zmiennych (wyróżniona podkreśleniem).

Tabela 2. Zależność między rozmiarem przedsiębiorstwa a przyczyną nierozszerzania ochrony ubezpieczeniowej

Rozmiar przedsiębiorstwa	Aktualna oferta spełnia oczekiwania		Sytuacja finansowa nie pozwala na rozszerzenie ochrony		Mimo możliwości finansowych, oferta nie spełnia oczekiwań		SUMA WIERSZY (k)
Jednoosobowa działalność gospodarcza	37	<u>35,78</u> <i>0,042</i>	10	<u>11,56</u> <i>0,211</i>	2	<u>1,65</u> <i>0,074</i>	49
Mikro	19	<u>20,45</u> <i>0,103</i>	8	<u>6,61</u> <i>0,292</i>	1	<u>0,94</u> <i>0,004</i>	28
Małe	7	<u>7,3</u> <i>0,012</i>	3	<u>2,36</u> <i>0,176</i>	0	<u>0,34</u> <i>0,34</i>	10
Średnie	2	<u>1,46</u> <i>0,2</i>	0	<u>0,47</u> <i>0,47</i>	0	<u>0,07</u> <i>0,07</i>	2
SUMA KOLUMN (r)	65		21		3		89

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych w ankiecie wyników badań.

W badaniu uzyskano wartość statystyki testowej $\chi^2 = 1,994$. Przy 6 stopniach swobody i przyjętym poziomie ufności $\alpha = 0,05$, wartość krytyczna χ^2 odczytana z tablic rozkładu chi-kwadrat wynosi 12,5916. Oznacza to, że nie należy odrzucać hipotezy zerowej co oznacza, że brakuje podstaw do uznania braku zależności między rozmiarem przedsiębiorstwa, a przyczyną braku rozszerzania ochrony ubezpieczeniowej.

W ramach drugiego badania zostały postawione następujące hipotezy badawcze:

H_0 : Dziesięciolecie, w którym założono działalność gospodarczą a podjęte decyzje o rozszerzeniu ochrony ubezpieczeniowej są niezależne;

H_1 : Dziesięciolecie, w którym założono działalność gospodarczą a podjęte decyzje o rozszerzeniu ochrony ubezpieczeniowej nie są niezależne.

W ramach zgromadzenia danych niezbędnych do oszacowania wartości testu uzyskano wartości przedstawione w tabeli 3.

Tabela 3. Zależność między dziesięcioleciem, w którym założono działalność, a podjętymi decyzjami o rozszerzeniu ochrony ubezpieczeniowej

Lata	Możliwości finansowe prowadzonej firmy pozwalają na dodatkową ochronę		Priorytetem jest bezpieczeństwo firmy i jej pracowników		Nie rozważam nabycia dodatkowej ochrony ubezpieczeniowej		SUMA WIERSZY (k)
1980-1989	3	4,54	1	1,06	11	9,4	15
		0,5224		0,0034		0,2723	
1990-1999	10	9,08	5	2,11	15	18,8	30
		0,0932		3,9583		0,7681	
2000-2009	14	14,53	3	3,38	31	30,08	48
		0,0193		0,0427		0,0281	
2010-2019	16	13,93	1	3,24	29	28,83	46
		0,3076		1,5496		0,001	
2020-2022	0	0,91	0	0,21	3	1,88	3
		0,91		0,21		0,6672	
SUMA KOLUMN (r)		43		10		89	142

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych w ankiecie wyników badań.

Na podstawie obliczeń otrzymano sumę $\chi^2 = 9,3522$. Przy 8 stopniach swobody i przyjętym poziomie ufności $\alpha = 0,05$, wartość krytyczna χ^2 wynosi 15,5073. W związku z tym, że statystyka testowa jest mniejsza od krytycznej nie należy odrzucać hipotezy zerowej co oznacza, że brakuje podstaw do uznania zależności między dziesięcioleciem, w którym założono działalność gospodarczą a podjętą decyzją co do rozszerzenia ochrony ubezpieczeniowej. Powyższe badania wskazują, że badani przedsiębiorcy podejmują decyzje po dokonaniu indywidualnej oceny sytuacji przedsiębiorstwa i oferowanych produktów ubezpieczeniowych.

6. Wnioski ogólne

Podjęmowane decyzje przez przedsiębiorstwa w sektorze MŚP na terenie Pomorza Środkowego charakteryzuje znaczne zróżnicowanie. Mimo funkcjonowania licznych zakładów ubezpieczeń sprzedających obszerny zakres produktów ubezpieczeniowych dla przedsiębiorców obejmujących liczne grupy ryzyka, na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego wypracowano następujące wnioski:

- największym zainteresowaniem cieszą się ubezpieczenia komunikacyjne i zawodowej odpowiedzialności cywilnej, co przede wszystkim wiąże się z obligatoryjnym charakterem ubezpieczenia;
- ubezpieczenia finansowe stanowią najrzadziej nabywany produkt ubezpieczeniowy;
- głównymi czynnikami decydującymi o wyborze danego produktu ubezpieczeniowego jest zakres ochrony i cena;
- praktycznie wszystkie badane przedsiębiorstwa wskazują, że aktualnie posiadana oferta ubezpieczeniowa jest dla nich zadowalająca. Zauważono również, że analizowane podmioty nie oczekują, że w przyszłości pojawi się nowy produkt ubezpieczeniowy;
- ponad połowa przedsiębiorców nie planuje rozszerzenia ochrony ubezpieczeniowej, gdzie jedną z głównych przyczyn jest zadowolenie z aktualnie posiadanej ochrony ubezpieczeniowej.
- aktualna sytuacja finansowa podmiotów w znacznym stopniu wpłynęła na rezygnację z rozszerzenia ochrony ubezpieczeniowej;
- badane przedsiębiorstwa wskazały, że największy wpływ na problemy w rozwoju rynku ubezpieczeń sektora MŚP mają ceny produktów ubezpieczeniowych, dochody podmiotów MŚP oraz nieuczciwe podejście ubezpieczycieli do potencjalnych klientów.

Otrzymane odpowiedzi stanowią istotny zbiór informacji sygnalizujący zakładom ubezpieczeń w kwestii tworzenia stosownych ofert ubezpieczeniowych i dokonania zmian w praktykach dotyczących obsługi klientów w celu dążenia do poprawy sytuacji rynku ubezpieczeń i zapewnieniu podmiotom sektora MŚP dogodnej ochrony umożliwiającej prowadzenie działalności gospodarczej w stabilniejszym systemie zarządzania ryzykiem.

Powyższe wyniki tworzą podstawę do prowadzenia dalszych badań nad potrzebami ubezpieczeniowymi dla sektora MŚP, które stanowią najistotniejszy segment przedsiębiorstw generujących produkt krajowy brutto, jak i jednocześnie sektor o największych problemach finansowych w początkowej fazie rozwoju działalności. Powyższe czynniki powodują potrzebę kontynuacji badań, czego w najbliższym czasie chce dokonać autorka artykułu.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

Gąsioriewicz L., *Finanse zakładów ubezpieczeń majątkowych. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2009.

Jasiulewicz M., Suszyński A., *Pomorze Środkowe – region zmarginalizowany w obecnym podziale administracyjnym*, Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych, Wydawnictwo Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2017.

Jaźwiński I., *Organizacja terytorialna państwa jako czynnik kształtujący ramy dla rozwoju regionalnego*, Europa Regionum Tom XXIV, 2015.

Lee D. Ch., Wang J., Shi L., Wu C., Sun G., Health insurance coverage and access to care in China, *BMC Health Services Research* 22:140, 2022.

Monkiewicz J., *Produkty ubezpieczeniowe – istota, cechy, rodzaje* [w:] *Podstawy ubezpieczeń tom II*, red. J. Monkiewicz, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2003, s. 21 [za:] Pisarewicz P., Gierusz A., Kowalczyk-Rólczyńska P., Pobłocka A., *Produkty ubezpieczeniowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2020.

Partacz Cz., *Samorządność czy woluntaryzm centrali? Walka społeczności koszalińsko-słupskiej o utworzenie województwa środkowopomorskiego* [w:] *Rocznik Koszaliński nr 33*, Koszalińska Biblioteka Publiczna, Koszalin 2005.

Pisarewicz P., Gierusz A., Kowalczyk-Rólczyńska P., Pobłocka A., *Produkty ubezpieczeniowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2020.

Ronka-Chmielowiec W. (red.), *Ubezpieczenia*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2016.

Sangowski T. (red.), *Ubezpieczenia gospodarcze*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2000.

Swaniewicz P., *Ocena podziału terytorialnego państwa z uwzględnieniem efektywności funkcjonowania urzędów organów jednostek samorządu terytorialnego – wnioski i rekomendacje. Raport przygotowany na zlecenie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji*, Uniwersytet Warszawski.

Szafraniec-Siluta E., *Aktywa rzeczowe oraz źródła ich finansowania w przedsiębiorstwach rolniczych Pomorza Środkowego*, [w:] *Wzrost i alokacja aktywów finansowych i rzeczowych rolników (przedsiębiorstw rolniczych i gospodarstw domowych) Pomorza Środkowego*, red. D. Zawadzka, J. Sobiech, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2014.

Akty prawne

Ustawa z dnia 11 września 2015 roku o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1130, 2140, 2328).

Załącznik do ustawy z dnia 11 września 2015 roku o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1130, 2140, 2328).

Inne

Czym różni się ubezpieczenie podstawowe od ubezpieczenia dodatkowego i ubezpieczenia uzupełniającego, wymienionych w treści umowy Generalnej OC zawartej przez KIDP? – https://www.kidp.pl/strona/302_czym_rozni_sie_ubezpieczenie_podstawowe_od_ubezpieczenia_dodatkowego_i_ubezpieczenia_uzupelniajacego (dostęp: 30.01.2023 r.).

Finanse i Inwestycje Firmy – <https://www.pzu.pl/dla-firm-pracownikow/finanse-i-inwestycje-firmy> (dostęp: 30.01.2023 r.).

Komisja Nadzoru Finansowego, *Biuletyn Kwartalny, Rynek ubezpieczeń 3/2022. Część A – Informacje o zakładach ubezpieczeń*, 01 grudnia 2022.

Majątek firmy i OC – <https://www.pzu.pl/dla-firm-pracownikow/majatek-firmy-i-oc> (dostęp: 30.01.2023 r.).

Na życie i zdrowie pracowników – <https://www.pzu.pl/dla-firm-pracownikow/na-zycie-i-zdrowie-pracownikow/> (dostęp: 30.01.2023 r.).

Oferta ubezpieczeń korporacyjnych – <https://www.ergohestia.pl/korporacja/oferta/> (dostęp: 30.01.2023 r.).

Polska Klasyfikacja Działalności (PKD 2007) – https://stat.gov.pl/Klasyfikacje/doc/pkd_07/pkd_07.htm (dostęp: 02.02.2023 r.).

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – Podmioty wg klas wielkości, Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, 2021.

Ubezpieczenia korporacyjne – <https://www.broker.andiw.pl/ubezpieczenia-korporacyjne/> (dostęp: 30.01.2023 r.).

Ubezpieczenie NNW – od czego chroni? – https://www.allianz.pl/pl_PL/dla-ciebie/samochod/nnw.html (dostęp: 30.01.2023 r.).

Ubezpieczenia zdrowotne – <https://www.uniqa.pl/ubezpieczenie-zdrowotne/> (dostęp: 30.01.2023 r.).